

Hraj, co slyšíš, ne co vidíš

Se Zuzanou Lapčíkovou se známe od dětství. Zatímco já jsem jezdila na soutěže „lidušek“ jako členka dětské cimbálové muziky, ona byla odjakživa sólistkou. Drobná dívka kmitala cimbálovými paličkami i během cesty autobusem a ve své kategorii vždy vítězila. Folkloru zůstala věrná, dnes ovšem lidové písni odvážně a působivě spojuje s improvizací či kompozicí. Není tedy divu, že je jednou z osobností, které věnuje pozornost festival Concentus Moraviae ve svém letošním ročníku s podtitulem **Dámy mají přednost**, který si klade za cíl představit publiku zajímavé ženské osobnosti napříč hudebními žánry.

Umělecké možnosti folkloru a jeho využití... Kdy už to sama před sebou nazýváte „zneužitím“?

Všichni, kdo se zabývají lidovou písní a hudbou, budou jednou samozřejmě konfrontováni s mistry typu Janáčka, Stravinského, Bartóka, Martinů nebo Coplanda. Tohle byli ovšem nepředstavitelní borci a náš stav ve srovnání s nimi, to je v podstatě embryonální výskyt. Samozřejmě si všichni umíme vybrat jakoukoliv píseň ze Sušilovy sbírky, napasovat na ni měkkou irskou nebo skotskou harmonii a budeme strašně úspěšní. Ale já potřebuji vědět, proč bych to měla dělat, když je mi jasné, co z toho vznikne. Radši budu hledat tam, kde jen tuším, že se zrodí něco nepředvídatelného. Myslím si, že mnozí muzikanti vědí, co přivádějí na svět, a dělají to záměrně, s vidinou líbivého výsledku. Tato cesta na vlně popularity mně zavání jistou mírou využití folkloru – slovo zneužití bych nepoužila.

Pro hudbu vás získali nejbližší příbuzní. Vaši babičku si představuji jako ženu, která k lidové kultuře chovala náležitě ochránářský vztah. Nevyčítala vám ona nebo maminka vaše experimenty?

Jestli mně něco vyčítaly, pak to, k čemu mě samy přivedly. Babička, bohužel tu už s námi není, měla prvorepublikovou představu o mém seriózním uplatnění coby úřednice na poště. A maminka-učitelka mě zase viděla v pedagogickém oboru. K čemuž mám jisté spády... Rozhodně nečekaly, že bych byla muzikantka. Můj kmotr se hudbou živil, měl barovou kapelu a dlouho nedokázal pochopit, proč s ním nejdu hrát na klávesy. A proč „chcu hrát na ten cimbál, šak to je úplně vedle!“

Dneska už mně to myslím nemá za zlé.

Které ze svých autorských CD máte nejraději?

Uspávanky, protože vznikly kuriózním způsobem. V jisté době jsem dostala hned dvě nabídky od dvou různých společností, abych pro ně natočila autorskou desku. Nejprve jsem tedy dokončila Moravské písně milostné, kterými jsem jakoby uzavírala své mládí. Pak jsem si odžila mateřství (dvojitě – a najednou!), tu obrovskou radost, a zároveň nebývalé vypětí. Když uzrál čas, sedla jsem si, za dva týdny jsem napsala materiál na novou desku, či spíše motivy, které jsme s kolegy ve studiu rozvinuli, a celou desku jsme natočili během neskutečně krátké doby dvou a půl frekvence.

Vaším zatím posledním albem je Černobílá. Co připravujete dál?

Když jsme v roce 2005 společně s choreografkou a sólistkou baletu Národního divadla v Brně Hanou Litterovou vytvořily hudebně taneční představení Balady, vůbec jsme se nenadály, že sklídíme tolik ocenění. (Například cena Za autorské dílo v Soutěžní přehlídce současné taneční tvorby 2008 – pozn. aut.) To nás přivedlo k úvahám, zda bychom neměly Balady zvěčnit – a tady jsme se zasekly. Ono totiž vůbec není jednoduché vytvořit audiovizuální záznam představení, které vzniklo pro jeviště. Musíme se toho ujmout tvůrčím způsobem, jinak bychom představení spíš ublížily. Sama teď pracuji na jiném velkém závazku, protože se zkrátka neumím uklidnit. Svatý pokoj by to chtělo, aspoň chvíli!

Předpokládám, že mluvíte o velkém vokálně instrumentálním projektu na Komenského texty, který se pod názvem Orbis pictus dočká premiéry na letošní Smetanově Litomyšli. Odkud přišel zásadní podnět?

Z Filharmonie Zlín, se kterou dlouhodobě spolupracuji. Mimo jiné jsme společně s jazzovým triem Emila Viklického uskutečnili večery v duchu lidových písní. Už tehdy jsem si vyzkoušela psaní pro symfonický orchestr, protože bylo zapotřebí náš repertoár zaranžovat, dokoňponovat. Když přišla další nabídka, ráda jsem souhlasila, ale nechtěla jsem se opakovat. Řekla jsem si, že uzrál čas, abych se pokusila o něco nového. Na Komenského jsem myslela už dlouho.

Texty tady sehrály jistě zásadní roli. Sestavila jste je sama?

Ano, ovšem nedocenitelným pomocníkem mi byl přední komeniolog Pavel Floss. Jako předlohu jsem si zvolila Komenského vrcholný filozofický spis *Obecná porada o nápravě věcí lidských*, z něj pak třetí knihu nazvanou *Pansofia, Všeobecná moudrost*. Vládne v ní dokonalý řád, každý z dílů představuje nějaký stupeň, svět. Od boha až k člověku a zase zpět k bohu. Neuvěřitelná, úžasně vymyšlená křivka! Zachovávám ji a v jejím rámci pracuji s dalšími texty. Komenský je zanícený triadik, takže ve všem fungují trojice a práce s nimi. Díky tomu, že jednotlivé oddíly nedokončil, otevírá se mi navíc velký prostor pro vlastní fantazii.

Uplatňujete ve své skladbě nějaké hudební citace?

Až na výjimky, jimiž jsou citace z Komenského *Kancionálu*, jde o vlastní komponovanou hudbu. Při práci, která trvala dva roky, jsem stále měla na paměti, že skladba má sloužit textu, plně se podřídí obsahovému sdělení.

Na pódiu se sejde spousta účinkujících. Nevadí vám, že kvůli velkému obsazení snižujete šance díla na další provedení?

Nejdřív jsem myslela, že využiji dětský sbor, když už skládám poctu velkému pedagogovi. Ale pak jsem se ponořila do textu a pochopila jsem, že tak závažná slova musí vyřknout dospělý člověk. Podobně vplynulo i další obsazení: velkému orchestru jsem chtěla dát v jazzovém seskupení určitý protipól, odlehčení. Princip kontrastu se vždycky hodí.

Jak vidíte své postavení mezi současnými hudebními skladateli?

Vůbec se nevidím jako skladatelka, jsem muzikant, který má potřebu hudebního vyjádření. Prostě slyším nástroje a hlasy, a tak jsem si řekla, že snad nebude marné to zapsat.

Cítíte obavy z přijetí?

Samozřejmě! Jdu s kůží na trh a není na světě člověk ten... Podstatné pro mě je, aby kolegové – basista Aleš Procházka, Český filharmonický sbor Brno se sbormistrem Petrem Fialou, Filharmonie Bohuslava Martinů s dirigentem Stanislavem Vavřínkem a můj jazzový Kvintet – hráli a zpívali *Orbis pictus* rádi.

Docela jiný program jste připravila pro festival Concentus Moraviae...

Tam už jsem vystoupila na zahajovacím koncertu v třebičském zámku před dvěma lety. Francouzská violoncellistka Sonia Wieder-Athertonová tehdy iniciovala instrumentaci Variace na slovenskou lidovou píseň od Bohuslava Martinů, autorem aranže byl Jiří Teml. Skladba je to překrásná, uvedli jsme ji společně s Talichovým komorním orchestrem. Letos už proběhl reprezentační koncert festivalu v Senátu, vystoupili jsme na něm s jazzovým kvintetem v programu Cesta k moravské hudbě a v červnu nás čeká speciální festivalový večer v klášteře Rosa v Dolních Kounicích s podtitulem Balady a Janáčkovské parafráze.

V roce 2007 jste se zasadila nejen o vznik svého kvintetu, ale také jste spoluzaložila Slováckou základní uměleckou školu v Uherském Hradišti, kde v současnosti vyučujete hře na cimbál.

Co to bylo za velký třesk? Výboj tvůrčí energie nashromážděné při mateřské dovolené?

Ano, po mateřství přijde vždycky velký výboj. A také různé zlomy, změny, rozchody. Po předchozím úspěšném americkém projektu s Jiřím Mrázem a Emilem Viklickým jsme měli nahrávat desku Morava II. Říkala jsem si, že přece dvakrát nevstoupíme do jedné řeky! Strašně mi záleželo na tom, abychom i tentokrát vytvořili něco nového. Emil měl naopak pocit, že důležité je vůbec točit. S tím jsem se neztotožnila. Po technické i muzikantské stránce jsme v Americe udělali opravdu dobrou desku. Mimo jiné jsme tehdy nahráli Janáčkovu Vzpomínku, ale producent ji nakonec nezařadil z důvodu koncepčního vybočení. To mi přišlo strašně líto a od té doby jsem si ideu Janáčkovské desky hýčkala. Velmi jsem stála o to, abychom s Jirkou Janáčkovské parafráze natočili. Paradoxně do toho neměl odvalu, Emil taky ne, já jsem zase na Janáčkovi trvala, možná v tom byl i generační střet... Desku Moravské skvosty nakonec nahrávala Iva Bittová.

A vy jste začala spolupracovat s Josefem Fečem...

Poznala jsem ho v jedné ze sestav kolem Emila Viklického. Kromě toho, že bravurně ovládá kontrabas, je i špičkový cimbalista. Už jako malý kluk studoval hru na cimbál v Budapešti, takže je po technické stránce naprosto dokonalý. Kontakt s člověkem, který navíc výtečně ovládá můj nástroj, byl hrozně silný. Hráli jsme spolu v duu a skrze něj jsem poznala i další jazzové muzikanty své generace. Úplně přirozeně tak vznikl kvintet.

Co ta umělecká škola?

V rámci pedagogických snah mých, mého muže a několika kolegů jsme se rozhodli realizovat myšlenku na uměleckou větev uherskohradištského gymnázia. Tomu muselo nutně předcházet založení umělecké školy jako platformy, kde bychom si vychovali žáky a kde by zároveň pedagogové získali zázemí. Přivedli jsme sem výrazné osobnosti, třeba kontrabas u nás učí Miloslav Gajdoš z kroměřížské konzervatoře a bicí zase Kamil Slezák, který zároveň působí na JAMU. Máme tři sta dvacet žáků, já osobně vedu asi patnáct cimbalistů, jenom letos mi jich přibylo šest. To mi vyrazilo dech.

Znám vás jako hybnou sílu velkých hudebních projektů, často spojených i se scénickým ztvárněním. Zdá se, že vás divadlo přitahuje. Nechtěla byste si někdy vyzkoušet činoherectví?

Teď příliš předjímáte. Nikdy mě to nenapadlo, až s tím přišel někdo jiný a já jsem dostala nabídku točit film. Ale konkrétní ještě nebudu. Dlouho jsem uvažovala, jestli je mi zapotřebí pokoušet toho hada. Dotyčný režisér si mě vybral, když jsem hrála se Zlínskou filharmonií na cimbál, pro příběh s autobiografickými prvky. A víc už ani slovo, točit začínáme na podzim a můj vklad představují asi tři týdny v každém ročním období.

Ještě k těm pokušením – co režíre?

Ta mě také velmi zajímá. Druhá věc je, že jsem taková, no... řekla bych tvrdohlavá. Nevím, jestli bych se uměla ukáznit natolik, abych nezasahovala do autorovy předlohy. Zatím nemám patřičnou sebedisciplínu, abych se o něco podobného pokoušela. Ale v budoucnu – proč ne, já nejsem uzavřená vůči ničemu. Jenom mě to prostě musí bavit. Doposud jsem tu kliku měla.

Dokázala byste charakterizovat, s jakým typem hudebníků se vám nejlépe spolupracuje?

Díky zkušenosti s nevidomým chlapcem, který působí v dětské cimbálovce, jsem si nedávno uvědomila, že muzikanty můžeme rozdělit na ty, kteří hrají, co vidí, a ty, kteří hrají, co slyší. Mě zajímají ti druzí.